

Έθιμα των Βλάχων κατά την αναχώρηση για τα χειμαδιά (Σοφία Μπούμπα, Εκπαιδευτικός-Λαογράφος)

/ [Πεμπουσσία](#)

Στο παρακάτω περιστατικό η Α.Γ διηγείται το πώς κρύφτηκε από τον πατέρα της την ημέρα της αναχώρησής του για τα χειμαδιά, προκειμένου να μην την πάρει μαζί του. Με την συνεργεία της μεγάλης της αδερφής και την σιωπή της μητέρας της κατάφερε να παραμείνει στο Μέτσοβο [74].

«Με πήραν μια φορά απ' το φθινόπωρο, είχα τελειώσει το σχολείο, είχα τελειώσει πρώτη χρονιά το σχολείο και ήταν αρραβωνιασμένη στον Παγκάκη, η Κίου. (...) Είχα τελειώσει το δημοτικό, την ΣΤ' τάξη και με πήρανε, ήθελαν να με πάρουνε όλον τον χειμώνα στα χειμαδιά, κι εγώ δεν ήθελα, Σοφία, καθόλου να πάω. Και μου λέει η αδερφή μου, γιατί φόρτωσαν το, τα πράγματα... (...) Ε, η Βασιλική, η Βασιλική ήταν αρραβωνιασμένη τότε και αυτή πιο πολύ με ήθελε, γιατί είχε την πεθερά της, ήταν αρραβωνιασμένη και δεν ήθελε να πάει η αδερφή μου κάθε μέρα. Έπρεπε να πάει η αδερφή μου, ήταν και λίγο άρρωστη η πεθερά μου, και πιο πολύ με ήθελε να κάτσω για να πάω κάθε μέρα το γάλα της πεθεράς της και πήγαινα και της έκανα τις δουλειές εγώ, 12 χρ... (...) εδώ στο Μέτσοβο. Και δεν ήθελε να με αφήσει και η αδερφή μου να πάω στα χειμαδιά και μου λέει «Ξέρεις Καίτη τι θα κάνουμε; Να μην πας. Ο πατέρας έχει μάθει όλο με τις γυναίκες κοντά του» λέει, «να μην πας» λέει «Θα σε κρύψω» λέει «κάτω απ' το κρεβάτι», γιατί εγώ δεν ήθελα καθόλου να φύγω! «Θα σε κρύψω» λέει «κάτω απ' το κρεβάτι όταν κάτσεις». Είχαμε ένα σιδερένιο κρεβάτι και μ' ήξερε γιατί δεν ήθελα και πιο πολύ με ήθελε να πάω στην πεθερά της αυτή, να βγάλει το δικό της... (...) «Και άμα θα σφιχτεί ο πατέρας...», γιατί φορτώναμε τα πράγματα για τα χειμαδιά σε φορτηγό, όλα τα αυτά που είχανε, τις φλοκάτες, τις κάπες, τα τρόφιμα τα φορτώναμε ένα φορτηγό, καρπό για τα ζώα που παίρναμε τις τροφές, τα παίρναν από δω απ' την αποθήκη, κριθάρι, καλαμπόκι, φορτώναμε ένα φορτηγό μεγάλο και ήρθε η ώρα να φύγουνε και έψαχναν για μένα. Μου λέει η αδερφή μου, «Θα κάτσεις εκεί στο κρεβάτι από κάτω». Μ' έκρυψε με μια... και άμα θα δούμε ότι ο πατέρας θα σφιχτεί πολύ και θα νευριάσει που δεν θα σε βρει τότες θα σου φωνάξω να βγεις.» Και ο πατέρας ε, είχε νευριάσει λίγο «Πού είναι και πού πήγε;» την ώρα που θα 'φευγα.

Εγώ από κάτω. (...) Εγώ Σοφία κριτς, κριτς άκουγα τα πάντα, τι λέγαν για μένα. Δεν κουνήθηκα από 'κει. Έφυγε το φορτηγό, βγαίνω και η μάνα μου ήμασταν συνεννοημένοι και η μάνα μαζί με την αδερφή μου και έφυγε ο πατέρας μου. (...) Τα φορτηγά τα αυτοκίνητα που ήτανε, τότε είχε ο Βάιος του Βαδεβούλη είχε τέτοιο. Φορτώναμε με τον Βάιο τον Βαδεβούλη, με τον Ζαΐρα... (...) Φορτώναμε όλα τα αυτά για το μαντρί κάτω. Όλα. (...) Τηνπραμάτεια, όλα. (...) Τρία-τέσσερα φορτηγά ήταν εκείνη την εποχή που ήτανε εδώ στο Μέτσοβο, είχε που φορτώνανε έτσι, που ήτανε για, φέρναν τον καρπό κάτω για τα ζώα, ήταν ο Βαδεβούλης ο Βάιος, του Τάκη του Βαδεβούλη (...). Ήταν απ' του Μπούμπα αυτοί, του μπα-Κόλα του Μπούμπα, αδερφοί του παππού. (...) Είχανε φορτηγό και τα φορτώνανε, πάντα μ' αυτούς πηγαίναμε εμείς, κι ήταν κι ένας άλλος, Ζαΐρα τον λέγανε στο όνομα, Κωστάκη. Κι αυτός. Δύο ήτανε. (...) Έφυγε ο πατέρας μου και βγαίνω εγώ Σοφία, τι χαρά είχα που έφυγε και δεν πήγα στο μαντρί.» (Α.Γ, ΣΥΝ.27, ΑΠ.92).

Στο σημείο του αποχωρισμού, είχαν το εξής έθιμο, το οποίο χάθηκε σταδιακά. Αφού αναχωρούσαν οι κτηνοτρόφοι για τα χειμαδιά, όσοι/ες είχαν μείνει πίσω έκοβαν ένα κλωνάρι είτε από πυξάρι είτε από κέδρο, τζιουνάπινι στα βλάχικα, για «Να 'ρθούνε γεροί σαν το κέντρον.» (Χ.Τ, ΣΥΝ.6, ΑΠ.93) κι έπαιρναν τρεις με πέντε μικρές πέτρες για «να γυρίσουν τα ζώα και οι άντρες σαν τις πέτρες, να μην ακουμπήσει τίποτα απ' αυτούς» (Β.Γ, ΣΥΝ.18, ΑΠ.94). Αυτά τα έβαζαν στο εικονοστάσι ως φυλαχτά «για να φτάσουν καλά, να περάσουν καλά τον χειμώνα και να γυρίσουν καλά» (Χ.Δ, ΣΥΝ.13, ΑΠ.95). Άμα το κλωνάρι ήταν φουντωτό έλεγαν ότι θα κάνει το κοπάδι τους πολλά αρνιά. Τα Χριστούγεννα έκαιγαν το πυξάρι στη φωτιά κι έλεγαν «Πρ πρ ντι λα όι, πρ πρ ντι λα κάπρ, πρ πρ ντι λα κάλι». (Α.Τ, ΣΥΝ.5, ΑΠ.96) που σημαίνει «Πρρ για τα πρόβατα, πρρ για τα γίδια, πρρ για τα άλογα» [75].

«Όταν έφευγαν αυτοί πηγαίναμε εκεί πίσω εμείς, στο βουνό και παίρναμε 2-3 πέτρες και τα ρίχναμε στο νταβάνι κι όταν έπεφτε (...) τάχα από μια πέτρα το χειμώνα, 'λέγαν οι μανάδες μας «Γράμμα αύριο από το μαντρί.»» (Χ.Σ, ΣΥΝ.4, ΑΠ.97)

«Πηγαίναν μέχρι την Κατάρρα, ερχόταν οι γυναίκες να στείλουν ώρα καλή τους άντρες και μαζεύαν πετραδάκια 4-10 πετραδάκια και τα ρίχναν στο νταβάνι από πάνω. (...) Όταν πέφταν τον χειμώνα και χτυπούσαν «ντανγκ», η πέτρα έπεφτε έλεγαν «γράμμα θα 'χουμε απ' το μαντρί τώρα, ειδοποιητήριο.»» (Β.Κ, ΣΥΝ.4, ΑΠ.98)

«Και 'κει που πηγαίναμε να τους χαιρετίσουμε τους άνδρες στην Κατάρρα είναι ένα πυξάρι το λέγαμε, ένα κλωνάρι. Όταν βρίσκαμε, βλέπεις γιατί τα κλωνάρια έχουν φουντωτάκια λέγαμε «Α, το δικό μου το κλωνάρι έχει, γιατί θα είναι πολλά αρνιά.» Όταν ήταν φουντωτό. Και το δικό σου αμ, έτυχε, έτυχε τούφα που δεν είναι. Αυτά ήταν τα παλιά.» (Χ.Σ, ΣΥΝ.4, ΑΠ.99)

«Τα φέρναμε και παίρναμε και τρεις πέτρες εκεί που, μέχρι την Γκούρα απάνω πηγαίναμε, το λέγαμε εμείς, εκεί που βγάζαν τις αγελάδες, μέχρι εκεί πηγαίναμε με τ' άλογα, πηγαίναμε μέχρι εκεί με τους άντρες και έπαιρνε η μάνα μου, οι θείες μου, εμείς, οι αδερφές μου και παίρναν και τρεις πετρούλες, δηλαδή να γυρίσουν πάλι γεροί σαν τις πέτρες. Και παίρναμε τις πετρούλες, τρία χαλίκια από κάτω και πηγαίναμε στην σκεπή... Στο σπίτι και τα ρίχναμε στο σπίτι απάνω στη σκεπή τις πετρούλες. Τα παίρναμε από κει που φεύγανε τα ... οι άνθρωποι, παίρναμε πετρούλες, μας έλεγε «Πάρτε και σεις να ρίξουμε στην σκεπή, για να γυρίσουνε

γεροί σαν την πέτρα και τα ζώα και οι άνθρωποι. (...) Και παίρναν και κάτι στο χέρι, κάτι σαν ξύλο, έτσι. (...) Το 'παιρναν και το βάζαν στο σπίτι. Πουρνάρι, καλά που το θυμήθηκες, Σοφία. Ναι. Και το βάζανε στο σπίτι και λέγαμε «άντε να γυρίσουν καλά» έλεγε η μάνα μου τις ευχές, έκανε τον σταυρό «Παναγία, να γυρίσουν πάλι καλά Χριστέ μου τα παιδιά μου.»» (Α.Γ, ΣΥΝ.27, ΑΠ.100)

Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ

Παραπομπές:

73. Εν συνεχεία βέβαια, όπως θα δούμε, την Α.Γ την πήρε ο πατέρας της όταν πήγε στο Μέτσοβο για μερικές μέρες. «Αλλά δεν είναι που την γλίτωσα, ήρθε τα Χριστούγεννα ο πατέρας μου, φόβο εγώ που ήρθε ο πατέρας μου και με μάλωσε Σοφία, τιμωρία, και με πήρε, δεν την γλίτωσα, με πήρε όλο τον χειμώνα. (...) με μάλωσε, δεν μου φώναζε «Έκανες εσύ τέτοια σε μένα;» λέει. «Η Κίω μ' έβαλε» της λέω «και η μάνα μου. Να μαλώσεις την μαμά και την αδερφή μου. Αυτές μου είπαν να κάνω αυτό». Ιιιι, ο πατέρας μου ήταν πολύ δραστήριος, πολύ... τι να σου πω! Και καλά έκανε, γιατί ήμασταν τόσα παιδιά, αν δεν ήταν λίγο αυστηρός δεν θα έβγαине καλή οικογένεια, μας είχε όλους σε επιφυλακή, (...) Μετά τα Χριστούγεννα δεν την γλίτωσα. Με πήρε. (...) Ερχόταν από μια φορά (...) ερχότανε 3-4 μέρες εδώ, να δει την οικογένεια, είχε δουλειές καμιά φορά.» (Α.Γ, ΣΥΝ.27, ΑΠ.91)

74. Αναφορά σε παρόμοιο έθιμο κάνει ο Β. Λαμνάτος (1987, σ. 212; 2005, σ. 193) στο οποίο εντοπίζω διαφορές ως προς το πότε κόβουνε το πουρνάρι οι κτηνοτρόφοι κι ως προς τα λόγια που λένε καθώς το κρατούν μες στη φωτιά. Το έθιμο που αναφέρει ο Β. Λαμνάτος πραγματοποιείται τη νύχτα των Χριστουγέννων. Γράφει: «Τη νύχτα, γυρίζοντας από τις λαμπαδοφώτιστες μικροκκλησιές, οι γεροτσελιγκάδες κόβουν, απ' τα πλευρά της στράτας τους, μια τούφα από χλωροπούρναρο ή ελάτι και την κοβαλάν στα χαρούμενα κονάκια τους. Εκεί την κρατάνε πάνω απ' την κιτρινοκόκκινη φλόγα της φωτιάς κι όπως σκάνε τα φύλλα του πουρναριού τους ακούς να μουρμουρίζουν ψιθυριστά και να λένε την ευχή: «να χιλιιάσουν τα κατσίκια, τ' αρνιά και τα κοπάδια μας.»» (2005, σ. 193).